

Marczali (Morgenstern) Henrik (1856–1940)

Történetíró, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja. Marcaliban, az ottani zsidó rabbi fiaként született. Alsóbb iskoláit apja mellett otthon, a felsőbb osztályokat nyilvános iskolákban végezte. Győrött és Pápán tanult. 1870-ben iratkozott be a pesti egyetemre, ahol három évvel később tanári vizsgát tett. A tanárképző-intézet gyakorlóiskolájában Kármán Mór előadásait hallgatta. 1875-ben bölcsészdoktor lett, majd Berlinbe, Londonba, végül Oxfordba utazott. 1878-ban a budapesti tanárképző intézet előbb helyettes, majd rendes tanára lett. 1878-ban az egyetem magántanára, majd 1893-ban a MTA levelező tagja lett. 1895-ben nevezték ki a magyar történeti katedrára rendes tanárrá. Ekkoriban ért pályája csúcsára. Mint szaktudós az Árpád-kori és az újkori magyar történetet és világtörténetet választotta tanulmánya tárgyául. A Pallas nagy lexikona cikkírója volt a magyar történelem újkori részénél. 1898-tól szerkesztette és újkori részében írta a Nagy képes világtörténet című sorozatot. 1912-ben igazgatója lett az egyetem Történelmi Szemináriumának és évtizedeken át volt az Országos Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottságnak tagja. Az 1909–10-es évek után nagyobb munkákat már nem alkotott, több történelemtankönyve sem íródott. A háború közeledtével és idején aktuális témájú történeti írásai szaporodtak meg. Mivel a tanácsköztársaság idején elvállalta a felállítandó levéltári tanács elnökségét, később ellenfelei kihasználták a lehetőséget, hogy leszámolhassanak vele. 1923-ban nyugdíjazták és eltávolították az egyetemről. 1927 után teljesen visszavonult. Hosszú betegeskedés után hunyt el. Mivel a zsidótörvények hatálya alól az akadémiai tagokat 1940-ben még mentesítették, levelezőtágjaként búcsúztatta az Akadémia.

(Sírja Budapesten, a Kozma utcai zsidó temetőben)

Munkái:

- *Adalékok a magyar történettudás újjáalakításához. A magyarok megtelepedéséig. Magyar Tanügy, 1876. 345-349. l.*
- *Adalékok a magyar történettudás újjáalakításához II. A magyar hőskor. Magyar Tanügy, 1877. 20-25. l.*
- *Horváth Mihály: A magyarok története a tanuló ifjúság számára. Átdolgozta Marczali Henrik. Eggenberger, Budapest, 1890. (10. kiadás)*
- *A magyar állam ismertetése. Történeti átnézet és a mai állapot. Segédkönyv közép- és polgári iskolák számára a magyar történettudás kiegészítésére. Budapest, 1892.*
- *Magyarország története. Középfokú iskolák számára. 3. oszt. Athenaeum, Budapest, 1894., 1904. (2. kiadás) 1905. (3. kiadás) 1909. (4. kiadás)*
- *Magyarország története. Középfokú iskolák számára. III. osztálya számára. Átdolgozta: Andor József. Athenaeum, Budapest, 1900.*
- *A történet kis tükre. Az elemi iskolák 5. és 6. oszt. számára. Budapest, 1906.*
- *Előadása a történelem-tanításról. In: A szabad tanítás Pécsen 1907-ben tartott magyar kongresszusának naplója. Budapest, 1908. 146-148. l. Válaszai a vitában felmerült kérdésekre: 182-183. l.*

Irodalom.

- *Magyar zsidók a Millenniumon. Budapest, 1896. 59., 148. l.*
- *Lukinich Imre gyászbeszéde a ravatalnál. Akadémiai Értesítő, 1940. 415-416. l.*
- *Hajnal István: Marczali Henrik. 1856–1940. Századok, 1940. 359-360. l.*
- *Szekfű Gyula emlékbeszéde a sírkőavatásnál. In: Izraelita Magyar Irodalmi Társaság Évkönyve, 1943.*
- *Tóth Zoltán beszéde a sírkőavatásnál. In: Izraelita Magyar Irodalmi Társaság Évkönyve, 1943.*
- *Tóth Zoltán: Marczali Henrik I. tag emlékezete. Budapest, 1947. 29. l.*
- *Léderer Emma: Marczali Henrik helye a magyar polgári történettudományban. Századok, 1962. 440-469. l.*
- *Gunst Péter: Marczali Henrik (1856–1940) In: Marczali Henrik: Világtörténelem – magyar történelem. (Történetírók tára sorozat. Sorozatszerkesztő: Glatz Ferenc) Válogatta: Gunst Péter. Gondolat, Budapest, 1982. 5-24. l.*

<http://bfl.archivportal.hu/data/images/bpn/46/118.jpg>

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/dc/Marczali_Henrik_s%C3%ADrja.jpg/220px-Marczali_Henrik_s%C3%ADrja.jpg